

Fattig nevrospråk

Nevrospråket tilslører mennesket som et tydelig og handlende subjekt.

TEKST

Jon Sletvold

PUBLISERT 5. juli 2015

FORSKNINGSRETORIKK

Jan Smedslund har i juninummeret av Psykologtidsskriftet en meget betimelig kommentar til den omseggripende bruken av nevrospråk i psykologien. Hans eksempel er hentet fra kognitiv schizofreniforskning. Fenomenet gjør seg imidlertid ikke mindre gjeldende i affektiv psykologi og psykoterapi, kanskje særlig i den delen som definerer seg som traumebehandling. Et uttrykk som «nevroaffektiv» blir like mye smør på flesk som «nevrokognitiv». Det er like utenkelig at emosjonelle prosesser ikke svarer til noe «nevralt», som at kognitive ikke gjør det. I en artikkel i Psykologtidsskriftet i 2005 uttrykker jeg dette slik:

Det er i dag ingen uenighet om at sinnet er uløselig forbundet med den delen av kroppen vi kaller hjernen. Den moderne dualisme går derfor ikke mellom sinn og kropp. Men mellom sinn/hjerne på den ene siden og resten av kroppen på den andre. Tilsvarende handler den moderne reduksjonisme om å redusere sinnets kroppslige grunnlag til hjernen.

Faktisk er det jo slik at psykologiens nevralt grunnlag har vært kjent i ca. 150 år. Den som etter mitt syn mest treffende har formulert spørsmålet om det er nevrologisk eller psykologisk språk som egner seg best i psykologien, er nevrologen Josef Breuer. I starten på sin teoretiske innledning i Studien über Hysteri fra 1895 skriver han:

I det som følger, vil hjernen i liten grad bli nevnt, og molekyler vil ikke bli nevnt i det hele tatt. Psykiske prosesser vil bli behandlet med psykologiens språk; og i realiteten kan det ikke gjøres på noen annen måte. Om jeg i stedet for «forestilling» velger å snakke om «eksitasjon av cortex», vil den siste termen bare ha mening for oss for så vidt som vi gjenkjenner en gammel venn under kappen og stilltiende gjeninnsetter «forestilling».

Der Breuer tok et prinsipielt standpunkt helt fra starten, var hans medforfatter Sigmund Freud mer vaklende. Til slutt i Hysteri-studiene henvender Freud seg til en tenkt pasient som blir fortvilet når hun hører at hennes lidelse skyldes livshendelser (som hun ikke kan få gjort noe med). Freud velger da å svare sin oppdiktete pasient slik:

Men du vil bli i stand til å overbevise deg om at mye vil være vunnet om vi lykkes med å omdanne din hysteriske lidelse til vanlig ulykkelighet. Med et nervesystem som har gjenvunnet helsen, vil du være bedre rustet mot denne ulykke.

Imidlertid, ved nyutgivelsen av Hysteri-studiene 30 år senere i 1925, velger Freud å bytte ut «nervesystem» med «sjelsliv».

Spørsmålet er om nerve/hjerne-språk i psykologien krever en grundigere behandling enn et kort debattinnlegg tillater. Jeg håper jeg kan komme tilbake til det i en fagartikkel. I denne omgang vil jeg nøye meg med å anføre fem korte punkter som jeg mener taler mot «nevro»-språk:

1. Språket blir instrumentelt og objektiverende, mennesket som handlende subjekt blir utydelig.
2. Det blir et unyansert og fattig språk.
3. Den delen av hjerneforskningen som er relevant for psykologien, er bare i sin spede begynnelse.
4. Psykologer gjør seg til dilettanter; de færreste psykologer er solid skolerte i nevrobiologi. På vårt eget fagområde, beskrivelse av sinnsprosesser med et psykologisk språk, er det derimot vi som er eksperter (sammen med andre, for eksempel skjønnlitterære forfattere).
5. Hjernen og nervesystemet alene kan uansett aldri forklare opplevelse og atferd; hjernen må sees i samspill med kroppen og kroppens samspill med omgivelsene, særlig med andre mennesker.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 52, nummer 7, 2015, side

TEKST

Jon Sletvold, psykologspesialist i privatpraksis, veileder og læreanalytiker ved Norsk Karakteranalytisk Institutt

KONTAKT: j-sle@online.no